

Záněty plic letos ještě o měsíc dříve než loni.

Oproti loňskému roku nám zde letos zápal plic začaly propukat o měsíc dřív než loni. A to do týdne poté, co nás v říjnu těsně před volbami zasáhla více než týdenní těžká smogová vlna.

Přesto, že v lokalitě, kde jsem pediatrem já, je maximum zánětů plic chemického původu, zpracovala jsem tuto kapitolu z obecného pohledu, protože o zánětech plic jako takových, se toho běžně moc neví. V ostatních lokalitách, kde nejde o zatížení znečištěním ovzduší, jsou záněty plic v dětském věku nejčastěji bacilárního nebo virového původu.

U klasických plicních zánětů bývá kromě dusivého kašle vysoká horečka, zchvácenost a vysoce zvýšené zánětlivé hodnoty, například sedimentace nebo CRP= C reaktivní protein.

Oproti tomu záněty plic vyvolané znečištěným ovzduším probíhají většinou bez teplot a bez zvýšení zmíněných zánětlivých markerů. Po výrazném zhoršení stavu ovzduší, je v ordinaci u dětí diagnostikují během několika příštích dnů.

Zápal plic neboli pneumonie je názvem pro poměrně širokou paletu zánětů plicní tkáně.

Zánět obecně je obrannou reakcí organismu na přítomnost mikrobů (virů nebo bakterií) či na poškození tkáně vyvolané působením nepříznivých chemických či fyzikálních vlivů. Nejinak je tomu u plic.

Možnosti vzniku onemocnění – nejčastější typy v běžné ordinaci

Infekční pneumonie je onemocnění, které vzniklo nákazou v běžném prostředí člověka. Možnými pachateli jsou bakterie nebo viry (např. virus chřipky).

Neinfekční pneumonie mohou vzniknout vdechnutím kyselého obsahu žaludku při zvracení. Obsah žaludku způsobí svou kyselostí porušení plicní tkáně a vznik zánětu. Stejným způsobem mohou působit agresivní chemické látky, které postižený požil a následně vdechl zvratky, které je obsahovaly. Možné je také vdechnutí agresivních chemikálií nebo vdechnutí cizího tělesa přímo. V uvedených případech mluvíme o **pneumonii aspirační**.

Inhalační pneumonie je charakterizována vdechnutím jedovatých plynů či par, které dráždí celé dýchací cesty až ke vzniku zánětu.

Běžné rizikové faktory vzniku zápalu plic

Zápalem plic jsou ohroženy osoby pohybující se v infekčním prostředí, kterým může být u dětí školka nebo školní třída nebo rodina, kde členové kolektivu trpí různými onemocněními dýchacích cest. Je totiž možné, že vyvolavatelé těchto onemocnění mají dostatečný potenciál i k vyvolání pneumonie, zvláště jsou-li podpořeni některými z dále uvedených faktorů.

Významně jsou ohroženi lidé nad 60 let věku a také novorozenci, u nichž mohou být plíce osídleny mikroblem ještě před porodem (adnatální pneumonie), během porodu (perinatální pneumonie) či těsně po porodu na novorozeneckém oddělení (postnatální pneumonie).

Jako přidružené onemocnění vzniká pneumonie u pacientů, kteří mají vlivem základní nemoci sníženou kvalitu vědomí spojenou s poruchou obranných reflexů dýchacích (nevykašlávají nahromaděný hlen).

Podobně je rizikovým faktorem dlouhá operace spojená s intubací. Nebezpečná jsou také všechna onemocnění, při nichž je pacient dlouhodobě upoután na lůžko a dále ta, při nichž je vlivem léčby nebo samotným onemocněním dosaženo snížení obranyschopnosti organismu.

Prevence zápalu plic

Souvisí zejména se zdravým životním stylem, který by měl zahrnovat pestrou stravu a snahu o udržení fyzické kondice. Je důležité náležitě léčit i zdánlivě banální onemocnění dýchacích cest a nezapomínat přitom na základní léčebný prvek, kterým je odpočinek.

U osob starších 60 let se doporučuje očkování proti chřipce. Je možné očkovat také proti pneumokokům, a to už od 2 měsíce věku dítěte.

Omezení nadužívání antibiotik při léčbě banálních virových onemocnění i proto, že přibývá mikrobiálních resistencí, což je zvýšení odolnosti mikrobu vůči antibiotikům.

Je proto třeba, aby pacienti sami při lehkých onemocněních na antibiotické terapii netrvali.

Ze své praxe ale mohu potvrdit, že trend vyžadování antibiotik už máme za sebou a moderní maminky jsou velmi uvědomělé a jsou rády, když dítě antibiotika nemusí užívat vůbec.

Těhotné ženy se mohou poradit se svým gynekologem o provedení bakteriologického vyšetření pochvy se zaměřením na bakterie, které by během porodu mohly způsobit pneumonii novorozence.

Příznaky zápalu plic a vyšetření

Příznaky se mohou lišit v závislosti na původci onemocnění. Společnými symptomy neboli příznaky, jsou kašel, nejdříve dráždivý a suchý, později s hlenem, zvýšená teplota až horečka.

Dále se dostávají bolesti na hrudi různé intenzity, pálivého nebo bodavého charakteru. U těžších pneumonií je přítomna dušnost. U virových onemocnění mohou být přítomny příznaky připomínající chřipku, tedy celková schvácenost s bolestmi hlavy, svalů a kloubů, nevolnost a zvracení.

Lékař diagnostikuje onemocnění na základě vámi popsaných obtíží, fyzikálním vyšetřením a hlavním vodítkem je pro něj rentgenový snímek, který prokáže zánětlivé změny v plicní tkáni.

Léčba zápalu plic

Na základě závažnosti momentálního stavu pacienta, rozhodne lékař o nutnosti hospitalizace. Jinak zdraví pacienti mohou být léčeni doma, takovýchto pacientů je většina, pacienti s těžším průběhem pneumonie jsou hospitalizováni vždy.

Pokud jsou navíc přítomny známky poruchy vědomí, nestability krevního oběhu či poruchy dýchání, je pacient léčen na jednotce intenzivní péče.

Téměř ve všech případech je zahájena terapie širokospektrými antibiotiky, ve výrazné většině případů je tato léčba úspěšná.

Další léčba může zahrnovat použití léčiv proti kašli a jiných medikamentů, pokud to stav pacienta vyžaduje.

Trvání léčby je obvykle v intervalu 10 – 21 dní, k úplné úpravě stavu dochází přibližně za jeden měsíc.

Ostatní podpůrná opatření

Během léčby je nutno dodržovat klid, zprvu vždy na lůžku, zdržet se konzumace alkoholických nápojů a nekouřit. Důležitý je dostatečný přísun tekutin a pestrá strava.

Prospěšné jsou zábaly hrudníku. Pacient by měl pobývat v prostředí o pokojové teplotě, vzduch může být zvlhčen zvlhčovačem vzduchu nebo např. pokládáním vlhkých tkanin na topení. Vhodná bývá alespoň z počátku i zvýšená poloha.

Komplikace zápalu plic

U neadekvátně léčených osob existuje možnost vzniku plicních abscesů, zhoršení původních onemocnění pacienta (obstrukční choroby plicní, plicní fibróza atd.) nebo trvalé poškození plicní tkáně se snížením plicních funkcí.

Pneumonie je onemocněním závažnějšího charakteru a u nemocných ve špatném fyzickém stavu i smrtelným. U pacientů, kteří jsou původně léčeni ambulantně, se smrtelné komplikace uvádějí spíše výjimečně, přesto nejsou nemožné.

Velmi závažné jsou pneumonie u novorozenců a malých kojenců.